

PROJEKT:

RESTAURACIJA OLTARA CRKVE SV. ROKA U BRTONIGLI

Partneri koji su sudjelovali u realizaciji projekta:

- Općina Brtonigla-Verteneglio
- Općina Villorba (Italija)
- Zajednica Talijana Brtonigla

Realizirano uz doprinos Regije Veneto, na temelju regionalnog zakona br. 39/2019, putem prijave na Javni natječaj Regije Veneto za oporavak, očuvanje i unapređenje povijesne, kulturne i graditeljske baštine Republike Venecije u Istri, Dalmaciji i na mediteranskom području, na temelju regionalnog zakona br. 39/2019.

Projekt je realiziran uz sufinanciranje Istarske županije – Regione Istriana, Upravni odjel za kulturu i zavičajnost – Assessorato alla cultura e territorialità.

O projektnom dobru

Oltar sv. Roka u Brtonigli vrijedan je kasnorenesansni drveni polikromirani retabl iz kraja 16. stoljeća, s vrlo naglašenim manirističkim obilježjima.

Radi se o djelu koje je vrlo vjerojatno importirano s područja Veneta.

Oltar se sastoji od arhitektonskog retabla i ukupno 10 skulptura izuzetne povijesno-umjetničke i sakralne vrijednosti.

Dimenzije retabla: V 3,60 m x Š 2,10 m x D 55 cm
Predmet je zaštićen kao kulturno dobro
(rješenje Ministarstva kulture i medija, br. P-6650).

Fotografija oltara, in situ prije zahvata i arhivska fotografija oltara

Projekt je proveden u dvije faze:

I. FAZA (2024.)

ISTRAŽNI RADOVI I
PREVENTIVNA ZAŠTITA

II. FAZA (2025.)

CJELOVITA RESTAURACIJA I
KONZERVACIJA

Dana 30.10.2025.
oltar je vraćen u
crkvu sv. Roka.

Stanje prije restauracije

Temeljem pregleda tijekom razdoblja 2021.-2022., utvrđeno je:

- oltar i skulpture bili su u potpunosti preslikani debelim, neadekvatnim slojevima umjetne boje, laka i voska
- preslik je zatvarao površinu → onemogućeno “disanje” drva, zadržavanje vlage, ubrzano truljenje
- izražena mehanička oštećenja: pukotine, odvojeni dijelovi, krhkost i deformacije
- vidljiv visok stupanj degradacije drvenog nosioca
- raspadanje polikromije i odizanje “ljuski” boje
- brojni tragovi neadekvatnih zahvata: čavli, kitovi, platnene trake
- oštećeni konstruktivni spojevi, osobito u gornjoj zoni retabla → opasnost od odvajanja

ZAKLJUČAK → Oltar je bio u stanju kritične ugroženosti, s mogućim gubitkom izvornog djela bez hitne intervencije.

Stanje prije restauracije

Stanje prije restauracije

Stanje prije restauracije

Umjetnička i povijesna vrijednost

Drveni retabl sv. Roka spada u malobrojno sačuvane kasnorenesansne oltare na području istarskog poluotoka. Komparacije s talijanskim primjerima ukazuju da se najvjerojatnije radi o retablu importiranom s područja Veneta.

Retabl sadržava:

- Bogorodica s djetetom
- sv. Rok
- sv. Sebastijan
- Krštenje Kristovo (Isus i Ivan Krstitelj)
- sv. Petar
- sv. Pavao
- dva klečeća anđela

Bogorodica s djetetom

Sv. Rok

Sv. Sebastijan

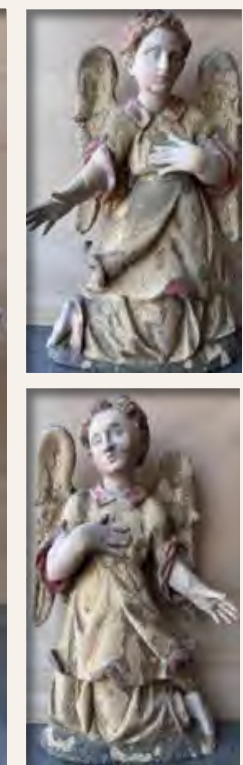
Krštenje Kristovo

Sv. Petar

Sv. Pavao

Anđeli

Tipologija retabla, manirističke proporcije i dekorativni elementi potvrđuju vezu s venetskom radionicom.

Ciljevi projekta

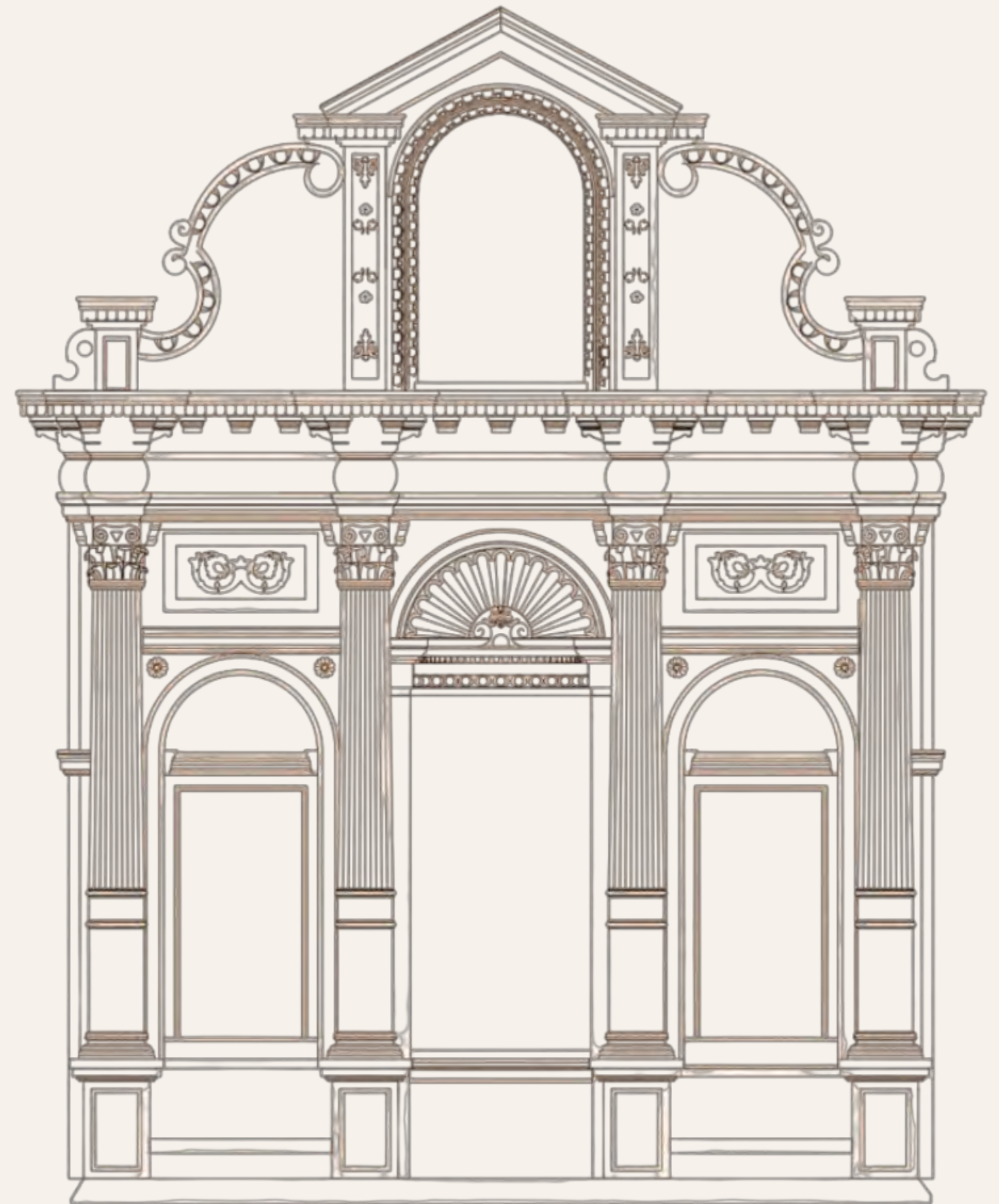
zaustaviti propadanje oltara i
skulptura

omogućiti stabilizaciju i
očuvanje izvornog materijala

ukloniti naknadne preslike i
otkriti autentične slojeve

osigurati statičku stabilnost i
dugoročnu zaštitu

omogućiti kulturnu, povijesnu i
edukativnu prezentaciju djela

I. faza (2024.) - istraživanje i preventivna zaštita

Ključne aktivnosti

- detaljno dokumentiranje zatečenog stanja
- uzorkovanje i laboratorijske analize
- RTG snimke retabla i skulptura
- sondiranja - identifikacija preslika i izvornih slojeva
- stabilizacija najugroženijih dijelova: facing, podljepljivanje, konsolidacija
- privremena statička učvršćenja
- demontaža skulptura i transport u radionicu izvođača

Rezultat → Stvoreni su sigurni uvjeti za cjelovitu restauraciju u II. fazi.

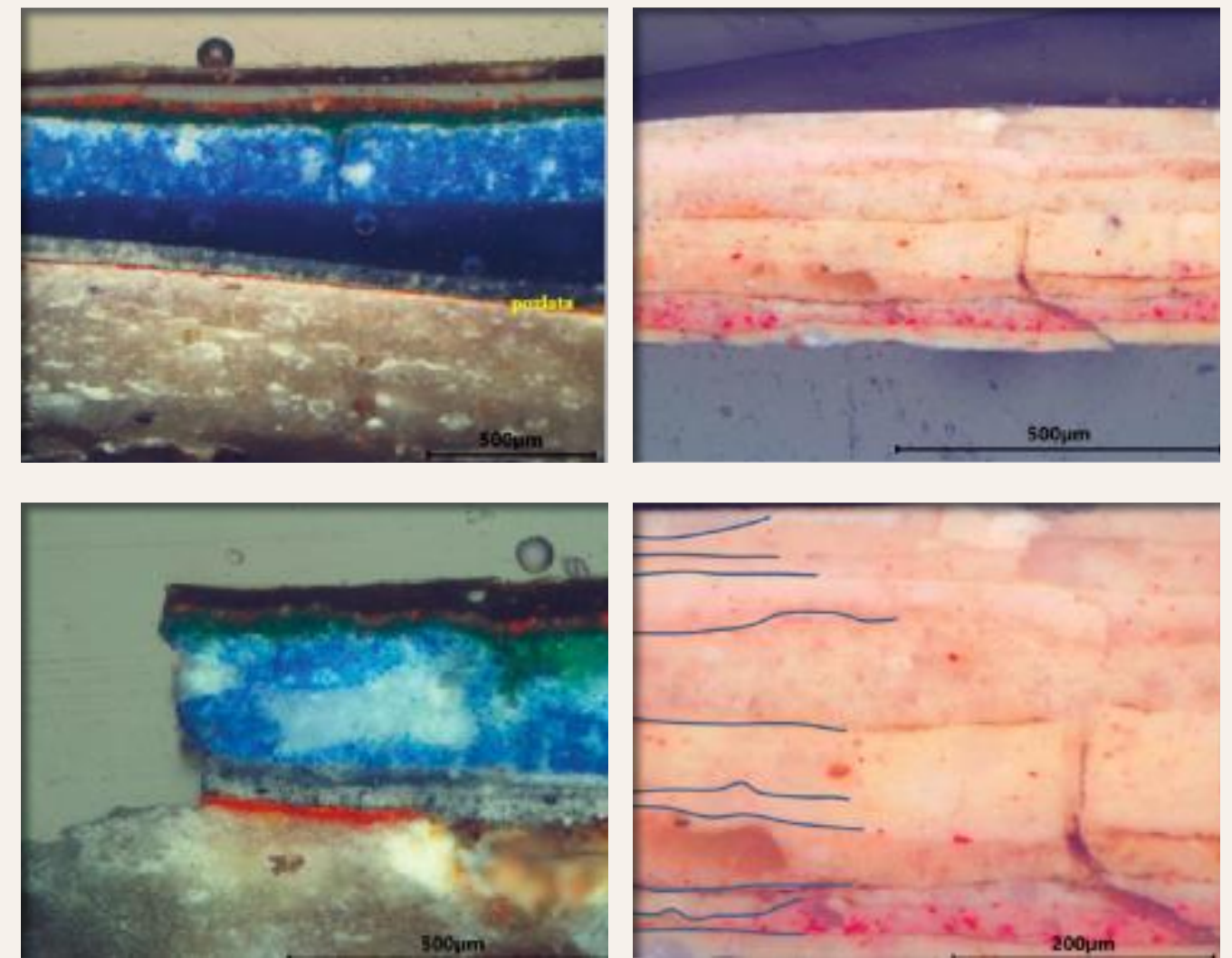
I. faza (2024.) - istraživanje i preventivna zaštita

Fotografija s prikazom mjesta uzorkovanja, faceinga - stabilizacije oslabljenih dijelova polikromije.

RTG koji očitava unutarne metale i spojeve prekrivene brojnim preslicima

Stratigrafija uzorka lijevog stupa i inkarnata lijeve ruke sv. Sebastijana

II. faza (2025.) - restauracija i konzervacija

1. UKLANJANJE PRESLIKA

- mehaničke, kemijske i gel metode
- uklanjanje voska, laka, umjetne pozlate, naknadnih kitova
- otkrivanje izvornika: polikromija, marmorizacije, pozlate, tonovi inkarnata

2. STABILIZACIJA DRVENOG NOSIOCA

- injektiranje i konsolidacija oslabljenih dijelova
- učvršćivanje odignutih ljuski polikromije
- rekonstrukcija strukture lipom, jelom i balsom

3. ČIŠĆENJE I DOČIŠĆAVANJE

- uklanjanje nečistoća, oksidacija, površinskog laka
- povrat čitljivosti draperija i originalnih boja

II. faza (2025.) - restauracija i konzervacija

4. REKONSTRUKCIJE I RETUŠI

- minimalne, muzeološke dopune izgubljenih dijelova
- vizualna integracija polikromije bez narušavanja originala
- završna zaštita

5. ZAVRŠNA MONTAŽA

- probne montaže radi provjere stabilnosti
- postavljanje retabla u crkvu
- izrada i postavljanje edukativnog panela

Izazovi projekta

Ekstremno degradirano drvo

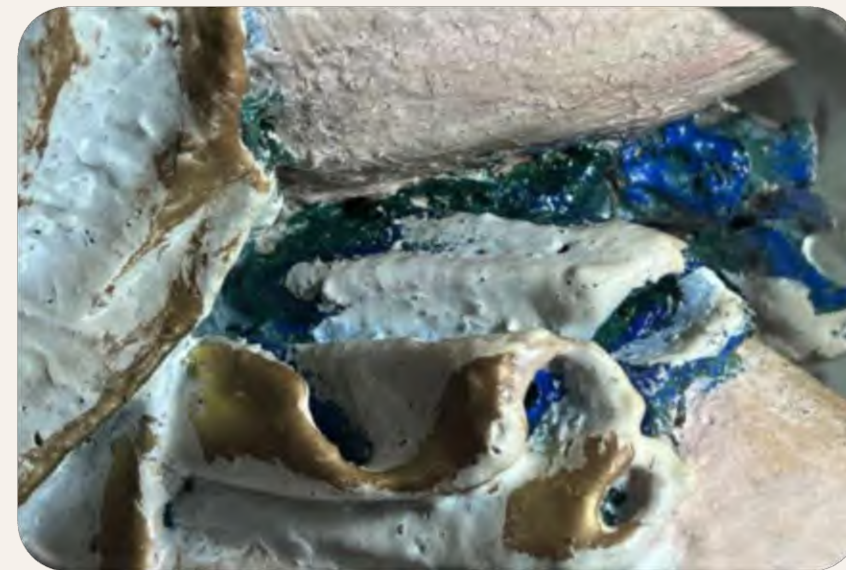
Preslik koji je djelovao kao
hermetička kora

Oštećeni konstruktivni spojevi
i deformacije

Krhka polikromija s visokim
rizikom od otpadanja

Različite tehnike i materijali
naknadnih intervencija

Kompleksna statika skulptura,
posebno kod sv. Sebastijana

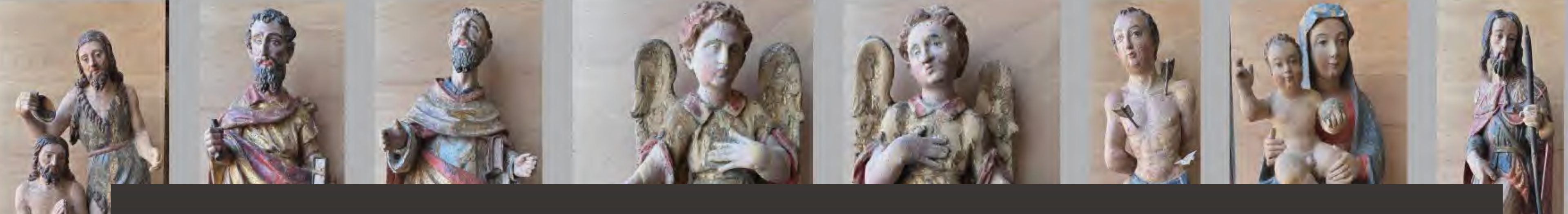
Postignuti rezultati

- ✓ potpuno zaustavljeno daljnje propadanje
- ✓ vraćena izvorna čitljivost likova i arhitekture
- ✓ otkriveni i zaštićeni izvorni slojevi polikromije
- ✓ uklonjene naknadne degradirajuće intervencije
- ✓ konsolidirana struktura retabla i skulptura
- ✓ osigurani uvjeti dugoročnog čuvanja
- ✓ oltar vraćen u izvorni sakralni kontekst

Postignuti rezultati

Zaključna vrijednost

PROJEKTOM JE:

- ✓ sačuvan rijedak primjer renesansnog drvenog oltara u Istri
- ✓ vraćen autentični umjetnički izraz renesansnih majstora
- ✓ omogućen kulturni, edukativni i turistički potencijal lokalne zajednice
- ✓ osigurano trajno očuvanje kulturnog dobra za buduće generacije
- ✓ ostvarena je suradnja s Gradom Villorba i Zajednicom Talijana Brtonigla u svim fazama realizacije projekta.

Širi kontekst

Osim zahvata na oltaru sv. Roka u Brtonigli realizirana su značajna ulaganja u restauraciju drvenih skulptura venecijanskog podrijetla, uz potporu Regije Veneto, nacionalnih i županijskih institucija.

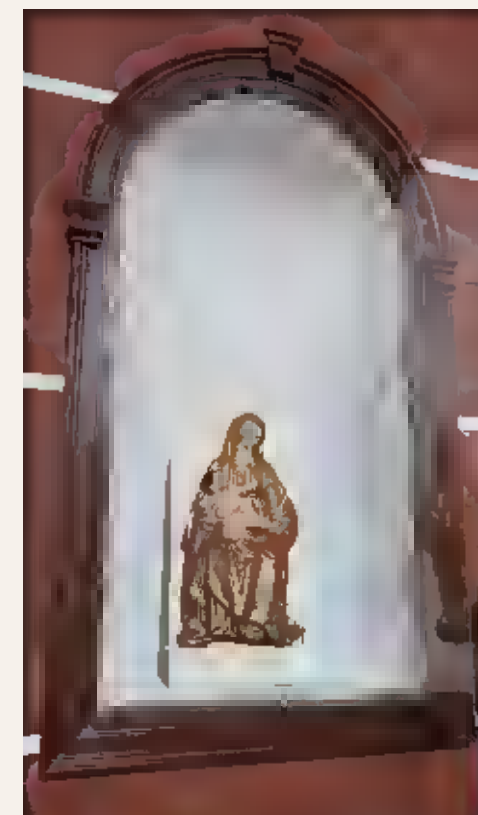
2014. obnovljena polikromirana drvena skulptura Blažene Djevice Marije s Djetetom iz crkve Blažene Djevice Marije na groblju u Brtonigli

2019. restaurirana oltarna pala koja je smještena unutar glavnog oltara grobljanske crkvice Blažene Djevice Marije u Brtonigli

2021.–2022. provedena je restauracija skulpture Blažene Djevice Marije s Djetetom iz crkve sv. Zenona u Brtonigli

2023. prilagođavanje crkve Sv. Zenona radi očuvanja polikromiranog drvenog kipa Blažene Djevice Marije s djetetom iz 15. stoljeća

2025. izvršeni konzervatorsko-restauratorski radovi na slici „Bogorodica Karmelska s Djetetom, sv. Katarina i sv. Uršula“ iz Župne crkve sv. Mihovila Arkandžela u Novoj Vasi

**U tijeku: konzervatorsko-restauratorski radovi na oltaru iz Župne crkve sv. Mihovila Arkandžela u Novoj Vasi*

Zahvala

Zahvaljujemo svim dionicima koji su doprinijeli realizaciji ovog projekta:

- Općina Villorba (Italija)
- Zajednica Talijana Brtonigla
- Regija Veneto
- Istarska županija – Regione istriana
- Konzervator-restaurator Jelena Ćurić Čokolić
- Nadležne institucije za zaštitu kulturne baštine

Realizirano uz doprinos Regije Veneto, na temelju regionalnog zakona br. 39/2019.

Projekt je realiziran uz sufinanciranje Istarske županije – Regione Istriana, Upravni odjel za kulturu i zavičajnost – Assessorato alla cultura e territorialità.

Općina Brtonigla-Verteneglio

